

Nová analýza počtu ptáků: ubývá dálkových migrantů

28.3.2023 - | Přírodovědecká fakulta UK

Ačkoliv se počet jedinců českých ptáků v celkovém součtu příliš nemění, počty jednotlivých druhů se v čase vyvíjejí často velmi rozdílně. Nová studie týmu českých ornitologů ukazuje, že počty českých ptáků neovlivňují jen změny podmínek u nás, ale také globální klimatické změny. Největší pokles počtů zažívají vedle polních druhů ptáků také ty, které podstupují dlouhou migraci do svých zimovišť.

Výzkum početních stavů českých ptáků je skutečná věda - a to doslova. Opírá se totiž o dvě základní složky, které musí mít každý vědecký výzkum. Tou první jsou velmi pečlivě a metodicky sbíraná data, tedy údaje o druzích a jejich počtech, pořizovaná v rámci [Jednotného programu sčítání ptáků](#). Tento program byl zaveden na počátku 80. let minulého století a dnes je součástí širokého a koordinovaného mezinárodního rámce sběru dat. Data, získaná tímto způsobem, je nicméně třeba podrobovat matematickým analýzám, s jejichž pomocí lze vysledovat důležité, často však poměrně skryté trendy. S [novou analýzou](#), založenou na tzv. "analýze hlavních komponent" (PCA), přišel nedávno tým českých vědců z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, České zemědělské univerzity, Palackého univerzity v Olomouci, Ústavu biologie obratlovců AV ČR a České společnosti ornitologické. Přesnější pohled umožnil podívat detailněji analyzovat složitější vývoj v početnosti, který souvisí nejen s proměnami prostředí, ale i s vlastnostmi a také potřebami jednotlivých druhů.

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*) je typickým druhem s větší délkou migrace. Foto: Shutterstock

Výzkumy odhalily několik trendů, jejichž zohlednění může mít potenciálně velký význam pro ochranářské snahy na národní, ale i mezinárodní úrovni. Existují druhy, jejich počty u nás vykazují spíše pozitivní trendy. Obecně se daří ptákům, kteří obývají listnaté lesy nebo zahrady a parky, jako jsou holub hřivnáč, brhlík lesní nebo žluna zelená. Na početním vzestupu jsou také druhy, které dávají přednost teplejšímu klimatu. Je tomu tak patrně proto, že díky postupujícímu globálnímu oteplování se areály dříve jižních druhů stěhují stále více na sever. Lépe jsou na tom také druhy dlouhověké, které bývají často i větší - každý si možná všiml, jak přibývá strak a sojek, totéž se týká ale i třeba řady dravců. Ubývají naopak druhy zemědělské krajiny jako jsou skřivan polní, strnad obecný nebo koroptev polní, což souvisí s proměnou tradičního zemědělství na průmyslové intenzivní zemědělství, které nenechává prostor pro nic jiného než konkrétní pěstovanou plodinu - a tam, kde se nevyplatí, krajina zarůstá, což polním ptákům, také nevyhovuje.

Křepelka polní (*Coturnix coturnix*) je zároveň druhem polním, zároveň druhem stěhovavým. Právě takové druhy u nás patří k těm nejvíce ohroženým. Foto: Shutterstock

Tyto trendy byly už částečně známé, ale analýza odhalila nové nečekané souvislosti. Ukázalo se, že populace některých ptáků (hlavně těch vázaných na jehličnaté lesy, jako je sýkora parukářka) klesaly někdy do přelomu století a pak se pokles zastavil, zatímco u jiných skupin tomu bylo právě naopak. Dálkovým migrantům, jako je kukačka obecná, žluva hajní, nebo cvrčilky zelená a říční, se dařilo v minulém století docela dobře a začali výrazně ubývat až po roce 2000. *“Dálková migrace vyšla jako vůbec nejsilnější faktor ovlivňující průběh populačních změn našich ptáků”* říká vedoucí autor studie, profesor David Storch z katedry ekologie Přírodovědecké fakulty UK a Centra pro teoretická studia. Vysvětlení může být hned několik. Druhy s dlouhou migrační trasou možná nedokáží pružně reagovat na změny způsobené klimatickou změnou a jejich návrat ze zimovišť je špatně načasovaný. Africká zimoviště mohou být také vystavena rostoucím tlakům ze strany člověka.

*“Zatímco některým negativním změnám by na našem území teoreticky šlo zabránit třeba vhodnou zemědělskou politikou nebo vhodným hospodařením v lesích, nejvýraznější faktory ovlivňující naše populace zřejmě **souvisejí s globálními změnami klimatu a s proměnami prostředí na zimovištích a tahových cestách, což jsou dlouhodobé procesy, kterým lze čelit snad jen globálně koordinovanou akcí,**”* shrnuje profesor David Storch.